

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **JUDr. J. B.**, bývajúceho v K., občana S. R., v dovolacom konaní zastúpeného JUDr. J. F., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom v B., proti žalovaným **1/ Slovenskej republiky - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky**, Bratislava, Špitálska 4 a **2/ S. P., B., o náhradu škody**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Košice I pod sp.zn. 23 C 55/2004, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 28. septembra 2006 sp.zn. 1 Co 388/2005 takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 28. septembra 2006 sp.zn. 1 Co 388/2005 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na súde 3. septembra 2003, zmenenou v priebehu konania, sa žalobca, súdny exekútor, domáhal, aby súd uložil žalovaným povinnosť nahradiť mu škodu 6 816 108,40 Sk, ktorá mu bola spôsobená nezákonným rozhodnutím výkonných orgánov žalovanej 2/ o zániku jeho účasti na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení. V dôsledku nezákonného rozhodnutia výkonných orgánov žalovanej 2/ musel ukončiť činnosť svojho exekútorského úradu a skončiť pracovné pomery so svojimi zamestnancami, ktorým musel vyplatiť príslušné odstupné. Domáhal sa náhrady skutočnej škody a zisku, ktorý by, nebyť nezákonného rozhodnutia, dosiahol za obdobie od januára do júna 2003.

Okresný súd Košice I (súd prvého stupňa) rozsudkom zo 6. septembra 2005 č.k. 23 C 55/2004-293 žalobu zamietol, žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanej 2/ náhradu trov konania a žalobcovi nepriznal náhradu trov konania.

Krajský súd v Košiciach (odvolací súd), rozhodujúci o odvolaní žalobcu, rozsudkom z 28. septembra 2006 sp.zn. 1 Co 388/2005 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovaným náhradu trov odvolacieho konania a proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Rozhodol tak majúc za to, že súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav veci a vyvodil z neho aj správne právne závery. Nad ich rámec sa v odôvodnení svojho rozhodnutia vyrovnal s otázkou pasívnej legitímácie žalovaných. Vychádzal pritom z toho, že zákon č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, ktorý treba na danú vec aplikovať, je potrebné vykladať v nadväznosti na celkový stav spoločnosti s prihliadnutím na potrebu rešpektovania ústavných práv dotknutých subjektov. Ustálil, že ak štát podľa zákona č. 58/1969 Zb. zodpovedá za škodu, ktorá bola pri plnení úloh štátu spôsobená nezákonným rozhodnutím spoločenskej organizácie (§ 1 zákona), tým viac to platí v prípade, keď S. P., ako verejnoprávna inštitúcia, plní úlohy štátu v oblasti nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia. Vzhľadom na konštrukciu zákona č. 58/1969 Zb. za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím S. P. či jej nesprávnym úradným postupom zodpovedá štát a ústredným orgánom, ktorý v súvislosti s postupom alebo rozhodovaním S. P. o účasti žalobcu, ako samostatne zárobkovo činnnej osoby, na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení, má za štát konať a ktorý bol povinný aj predbežne prerokovať nárok žalobcu, je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, na ktorom žalobca svoj nárok aj uplatnil. S. P., ako právnická osoba, nie je pasívne legitimovaná v konaní o náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. Ak teda súd prvého stupňa zamietol žalobu proti žalovanej 2/, rozhodol správne. K tomu poznamenal, že vzhľadom na nutnosť aplikácie lex specialis o osobitnej zodpovednosti štátu, nemohla by byť ustálená zodpovednosť žalovanej ani podľa všeobecného predpisu, Občianskeho zákonníka. Podľa odvolacieho súdu ale nie je možné v danej veci ustáliť ani pasívnu legitimáciu žalovanej 1/, pretože tu chýba príčinná súvislosť medzi nezákonnými rozhodnutiami a nesprávnym postupom výkonných orgánov S. P. a vznikom škody. Vychádzal pritom z toho, že zo žiadnych ustanovení zákona č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni, platného v rozhodnom čase, ani z iného zákona nevyplýva, že by pre samostatne zárobkovo činnú osobu, ako zamestnávateľa, platili iné ustanovenia, ako pre iných zamestnávateľov a že by zánik účasti samostatne zárobkovo činnnej osoby na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení zároveň znamenal, že takáto samostatne zárobkovo činná osoba nemôže byť zamestnávateľom a že by nemohla odvádzať poistné za svojich zamestnancov. Kým súdny exekútor nestratí svoj status vyplývajúci z osobitného predpisu – Exekučného poriadku, ktorý ho oprávňuje byť aj zamestnávateľom, a to spôsobom,

ktorý vyplýva z tohto osobitného predpisu, odňatie jeho osobnej účasti na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení ako samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa osobitného predpisu (či už právom alebo neprávom) nemôže ovplyvniť jeho postavenie zamestnávateľa, ktoré vyplýva z jeho statusu súdneho exekútora. Ani prípadný nesprávny úradný postup či nezákonné rozhodnutia výkonných orgánov S. P. o zániku účasti žalobcu na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení teda nebolo dôvodom, pre ktorý žalobca musel skončiť pracovný pomer so svojimi zamestnancami. Ak by mu v dôsledku skončenia pracovných pomerov vznikla aj škoda, táto by nebola v príčinnej súvislosti s konaním alebo rozhodnutiami výkonných orgánov S. P.. Po pozastavení činnosti exekútorského úradu žalobca napokon ani nemohol byť poverovaný vykonaním exekúcie a v už prebiehajúcich exekučných veciach ho zastupoval zastupujúci exekútor, ktorý to mohol robiť aj s použitím svojich zamestnancov. Naostatok sám žalobca v žalobe proti Slovenskej republike – Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, prejednávanej v inom konaní, spochybnil príčinnú súvislosť vzniku škody s postupom či rozhodnutiami výkonných orgánov S.P. keď uviedol, že za jedinú príčinu vzniku škody považuje nezákonné trestné stíhanie vedené proti nemu a pozastavenie činnosti exekútorského úradu, ktoré spôsobili pokles jeho exekútorskej činnosti a prinútili ho prepustiť svojich zamestnancov. Zásadný právny význam rozhodnutia, pre ktorý pripustil proti svojmu rozhodnutiu dovolanie, videl odvolací súd v posúdení toho, či v prípade nesprávneho úradného postupu, či nezákonného rozhodnutia orgánov S. P. ide o špeciálnu zodpovednosť podľa zákona č. 58/1969 Zb. a či treba za ústredný orgán v zmysle tohto zákona považovať Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a v posúdení toho, či odňatím účasti žalobcu, ako samostatne zárobkovo činnnej osoby na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení, mu bol odňatý aj status zamestnávateľa ako platiteľa poistného za svojich zamestnancov.

Proti rozsudku odvolacieho súdu žalobca podal dovolanie. Navrhol, aby napadnutý rozsudok, a pre tie isté vady aj rozsudok súdu prvého stupňa, boli zrušené a vec bola vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie z dôvodu, že ich konanie je postihnuté vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a že ich rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ a c/ O.s.p.). Uviedol, že viaceré štátne orgány (policajný zbor, prokuratúra, súdy, minister spravodlivosti Slovenskej republiky a Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky) i Slovenská komora exekútorov bezdôvodným a nezákonným trestným stíhaním jeho osoby, protiprávnym faktickým vykonaním rozhodnutia o pozastavení výkonu jeho exekučnej činnosti, ktoré dosiaľ nie je

právoplatné, ako aj nečinnosťou pri náprave nezákonného postupu viacnásobne zasiahli do jeho cti a do jeho práv, bezdôvodne tým obmedzili jeho činnosť exekútora, v dôsledku čoho mu vznikla škoda, za ktorú zodpovedá štát. Mal za to, že v prípade nesprávneho úradného postupu či nezákonného rozhodnutia S. P. ide o špeciálnu zodpovednosť podľa zákona č. 58/1969 Zb. a za ústredný orgán v zmysle uvedeného zákona treba považovať Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Bezprostrednou príčinou rozhodnutia skončiť pracovný pomer so zamestnancami jeho exekútorského úradu bol „likvidačný podklad“ protiprávneho rozhodnutia S. P. – ústredia, ktorým bolo zamietnuté jeho odvolanie proti rozhodnutiu pobočky tohto orgánu o zániku jeho účasti na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení a bolo potvrdené rozhodnutie pobočky, pretože v dôsledku tohto rozhodnutia sa vytvoril nelogický, „schizofrenický“ stav. Bol exekútorom, ale nesmel vykonávať exekučnú činnosť. Nesmel pritom vykonávať ani inú zárobkovú činnosť, pretože počas trvania funkcie exekútora Exekučný poriadok zakazuje výkon inej činnosti. Bez akéhokoľvek vlastného zavinenia či pričinenia, v dôsledku nezákonného rozhodnutia S. P., stratil právo na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie svojej osoby, ale podľa súdu mal naďalej platiť a odvádzať S. P. poistné na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie svojich zamestnancov a pritom súčasne, podľa pracovnoprávných predpisov, zabezpečiť im právo na odmenu za vykonanú prácu, na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, na odpočinok atď. S prihliadnutím na tieto skutočnosti nemohol mať aj naďalej postavenie zamestnávateľa a štát nemohol od neho spravodlivo požadovať plnenie povinností vyplývajúcich z tejto pozície. Zákonník práce z roku 1965, ani po jeho početných novelizáciách, ale ani iný zákon, neupravoval predpoklady fyzických osôb stať sa zamestnávateľom. Podľa žalobcu, pri nedostatočnej a neúplnej právnej úprave je žiaduce prípustným výkladom v rozhodnutiach súdov pôsobiť a zabezpečiť, aby táto neúplná právna úprava neviedla v neprospech zamestnávateľa k nerovnoprávnemu postaveniu zamestnávateľa a jeho zamestnancov. Súdny preto mali dať v danej veci odpoveď na otázku, či nezamestnaný občan, v jeho postavení súdneho exekútora, ktorý bol v dôsledku nezákonného postupu a nezákonného rozhodnutia orgánu verejnej správy pozbavený nemocenského a dôchodkového zabezpečenia, môže zamestnávať iných občanov, platiť za nich poistné a vytvárať im priaznivé pracovné pomery. Úkony, ktoré voči nemu vykonala S. P. v rozpore s platnými právnymi predpismi a jej rozhodnutia boli prejavom diskriminácie v porovnaní s ostatnými samostatne zárobkovo činnými osobami a fyzickými osobami, ktoré sú zamestnávateľmi, keďže pričinením tejto verejnoprávnej inštitúcie sa v rozpore s čl. 12

Ústavy Slovenskej republiky dostal do nerovnoprávneho postavenia pri uplatňovaní svojich práv.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), rozsudkom z 28. novembra 2007 sp.zn. 5 Cdo 28/2007 dovolanie žalobcu zamietol a žalovaným nepriznal náhradu trov dovolacieho konania. Na odôvodnenie svojho rozhodnutia uviedol, že odvolací súd pri vyslovení prípustnosti dovolania (§ 238 ods. 3 O.s.p.) vymedzil aj otázky právne zásadného významu, na riešenie ktorých pripustil proti svojmu rozhodnutiu dovolanie. Tým zásadne indikoval, že dovolanie bolo možné proti nemu podať len z dôvodu, že jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Aj dovolací súd pri preskúmaní rozhodnutia odvolacieho súdu bol zásadne oprávnený riešiť len tie právne otázky, ktoré odvolací súd pojal do rámca ním pripusteného dovolania. Odvolací súd videl zásadnosť svojho rozhodnutia po právnej stránke v zodpovedaní otázok: a/ či v prípade nesprávneho úradného postupu, či nezákonného rozhodnutia S. P. ide o špeciálnu zodpovednosť podľa zákona č. 58/1969 Zb., b/ či za ústredný orgán v zmysle tohto zákona treba považovať Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny a c/ v posúdení toho, či odňatím účasti žalobcu ako samostatne zárobkovo činné osoby na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení mu bol odňatý aj status zamestnávateľa ako platiteľa poistného za svojich zamestnancov (takéto členenie dovolacích otázok si zvolil dovolací súd). Dovolací súd, postupujúc podľa vyššie uvedeného členenia, k jednotlivým dovolacím otázkam zaujal nasledovné závery:

„a/ Odvolací súd správne ustálil, že v prípade nesprávneho úradného postupu alebo nezákonného rozhodnutia výkonných orgánov S. P. (ústredie a pobočka) zodpovedá za škodu tým spôsobenú štát, inak povedané, že v takom prípade ide o prípad osobitnej zodpovednosti podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, ktorý na danú vec preto správne aplikoval (§ 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov). Dovolací súd súhlasí s dôvodmi, ktoré odvolací súd viedli k zaujatiu tohto čiastkového záveru, naostatok proti ktorému dovolateľ ani nenamieta.

b/ Rovnaké je stanovisko dovolacieho súdu k záveru odvolacieho súdu, že za ústredný orgán v zmysle § 9 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. treba v danej veci považovať Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

c/ Z odôvodnenia napadnutého rozsudku vyplýva, že odvolací súd pre účely nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia jasne rozlišuje kategóriu samostatne zárobkovo činnnej osoby (ktorá má povinnosť prihlásiť sa na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie a odhlásiť sa z nich v lehotách stanovených zákonom a tým si zabezpečiť pre seba dávky z poistenia a zabezpečenia vyplývajúce) a kategóriu zamestnávateľa (ktorý je povinný prihlásiť svojho zamestnanca na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie a odhlásiť ho z nich a tým zabezpečiť mu dávky z poistenia a zabezpečenia). Dospieva potom k záveru, že zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva, že by pre samostatne zárobkovo činnú osobu, ako zamestnávateľa, platili iné ustanovenia než pre iných zamestnávateľov a že by zánik účasti samostatne zárobkovo činnnej osoby na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení zároveň znamenal, že takáto samostatne zárobkovo činná osoba nemôže byť zamestnávateľom a že by teda nemohla odvádzať poistné za svojich zamestnancov. Kým súdny exekútor nestratí svoj status vyplývajúci z Exekučného poriadku, ktorý ho oprávňuje byť zamestnávateľom, a to spôsobom vyplývajúcim z toho osobitného predpisu, odňatie jeho osobnej účasti na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení ako samostatne činnnej osobe, a to bez ohľadu na to, či k tomuto odňatiu došlo právom či neprávom, nemôže ovplyvniť jeho postavenie zamestnávateľa, ktoré vyplýva z jeho statusu súdneho exekútora. Dovolací súd považoval tento záver odvolacieho súdu za správny. Dodal, že podľa § 14 ods. 1 zákona č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni, platného do 31. decembra 2003, poistné na nemocenské poistenie platia a/ zamestnanci zúčastnení na nemocenskom poistení, b/ zamestnávatelia za zamestnancov uvedených v písm. a), c/ samostatne zárobkovo činné osoby zúčastnené na nemocenskom poistení. Podľa § 14 ods. 2 zákona č. 274/1994 Z.z. poistné na dôchodkové zabezpečenie platia a/ zamestnanci zúčastnení na dôchodkovom zabezpečení, b/ zamestnávatelia za zamestnancov uvedených v písmene a), c/ samostatne zárobkovo činné osoby zúčastnené na dôchodkovom zabezpečení. Podľa § 14 ods. 6 prvá veta zákona č. 274/1994 Z.z. zamestnávateľom na účely tohto zákona sa rozumie fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá zamestnáva zamestnanca v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu. V čase vydania rozhodnutí výkonných orgánov žalovaného 2/ (30. august 2002 a 16. december 2002) už platil nový Zákonník práce (zákon č. 311/2001 Z.z.), ktorý v svojom ustanovení § 7 ods. 1 vymedzil status zamestnávateľa tak, že je ním právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá zamestnáva aspoň jednu fyzickú osobu v pracovnoprávnom vzťahu, a ak to ustanovuje osobitný predpis, aj v obdobných pracovných vzťahoch. Podľa § 8 ods. 1, 2

Zákonníka práce spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti v pracovnoprávných vzťahoch ako zamestnávateľ vzniká narodením. Túto spôsobilosť má aj počaté dieťa, ak sa narodí živé. Spôsobilosť fyzickej osoby vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti v pracovnoprávných vzťahoch ako zamestnávateľ vzniká dovŕšením 18 rokov veku; dovtedy za ňu koná zákonný zástupca. Zamestnávateľ je jedným z účastníkov pracovnoprávneho vzťahu. V teoretickoprávnej rovine sa pojmom "zamestnávateľ" rozumie osoba, ktorá je objednávateľom pracovného výkonu, a tým aj nájomcom pracovnej sily; v tejto pozícii je oprávnená požadovať výkon pracovnej činnosti a túto organizovať a riadiť v súlade so zákonom alebo kolektívnou zmluvou ustanovenými podmienkami a v ich intenciách s podmienkami dohodnutými v pracovnej zmluve alebo v dohodách o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Toto dispozičné oprávnenie zamestnávateľa je charakteristickým znakom pracovnoprávneho vzťahu, na základe ktorého možno identifikovať naplnenie pojmu "závislá činnosť". Týmto sa vyjadruje základná zásada celkovej konštrukcie pracovnoprávných vzťahov, a to zásada nadriadenosti a podriadenosti (princíp subordinácie). Pre status zamestnávateľa fyzickej osoby nestačí mať pracovnoprávnu subjektivitu, ale takáto osoba musí pre status zamestnávateľa splniť ešte hmotno-právnu podmienku; musí zamestnávať aspoň jedného zamestnanca. Okrem vyššie uvedených podmienok nie je právna spôsobilosť fyzickej osoby byť zamestnávateľom viazaná na splnenie ďalších podmienok. Nie je teda viazaná ani na živnostenské oprávnenie (zamestnávateľom môže byť aj fyzická osoba bez akéhokoľvek oprávnenia na výkon podnikateľskej alebo inej činnosti), a ani na skutočnosť, či osoba zamestnávajúca inú osobu, je alebo nie je účastníkom nemocenského poistenia a dôchodkového zabezpečenia. Stratou (odňatím) účasti na nemocenskom poistení a na dôchodkovom zabezpečení zamestnávateľ nestráca status zamestnávateľa. Zánik spôsobilosti fyzickej osoby na práva a povinnosti Zákonník práce výslovne neupravuje. Preto aj v tomto prípade, pomocou analogie iuris, treba použiť občianskoprávnu úpravu, na základe ktorej spôsobilosť byť subjektom práv ako zamestnávateľ, zaniká smrťou. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že nezákonnými rozhodnutiami výkonných orgánov žalovanej 2/ z 30. augusta 2002 č. X. (pobočka K) a zo 16.12.2002 č. X. (ústredie), podľa ktorých dňom 7. októbra 2001 zanikla účasť žalobcu na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení ako samostatne zárobkovo činnéj osobe, nebol žalobcovi odňatý aj status zamestnávateľa. Na tom podľa dovolacieho súdu nič nemení, že podľa rozhodnutí výkonných orgánov žalovanej 2/ zanikla účasť žalobcu na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení, ako samostatne zárobkovo činnéj osobe, už 7. októbra 2001, t.j. pred účinnosťou Zákonníka práce (zákona č.

311/2001 Z.z.). I ustanovenia predchádzajúceho Zákonníka práce (zákon č. 65/1965 Zb.), v znení zákona č. 206/1996 Zb., vymedzovali pojem zamestnávateľa obdobne, ako to robí nový Zákonník práce („Zamestnávateľmi sa na účely tohto zákonníka rozumejú právnické osoby alebo fyzické osoby, ktoré zamestnávajú fyzické osoby v pracovnoprávných vzťahoch, a ak to ustanovuje zákon, aj v obdobných pracovných vzťahoch.“).

Ústavný súd Slovenskej republiky, na základe sťažnosti žalobcu, nálezom zo 4. decembra 2008 sp.zn. III. ÚS 101/08-33 rozhodol, že základné právo žalobcu vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 28/2007 z 28. novembra 2007 porušené bolo. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 28/2007 z 28. novembra 2007 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky uložil povinnosť uhradiť žalobcovi trovy konania v sume 6 732 Sk na účet jeho advokáta, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovel.

Ústavný súd v svojom náleze, okrem iného, uviedol:

„Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

1. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy obsah vlastníctva tvorí súhrn subjektívnych vlastníckych oprávnení, medzi ktoré patrí aj právo vec užívať (ius utendi), s vecou nakladať (ius disponendi), teda oprávnenie vlastníka určovať ďalší právny osud veci. Citovaný čl. 20 ods. 1 ústavy teda nielenže ustanovuje, že každý má právo vlastníť majetok, ale súčasne zaručuje (podobne aj čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) realizáciu vlastníckych oprávnení vyplývajúcich aj z § 123 Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov. Slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v tomto čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať

za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy (I. ÚS 23/01). Článok 20 ods. 1 ústavy zabezpečuje každému rovnaké zákonné predpoklady a možnosti nadobúdať veci do vlastníctva za podmienok, ktoré sú upravené v ústave alebo v ďalších zákonoch. Vlastnícke právo každej osoby má rovnaký zákonný obsah a požíva ochranu bez ohľadu na to, či ide o štát, právnickú osobu, obec alebo fyzickú osobu. Z formulácie obsiahnutej v čl. 20 ods. 1 ústavy nemožno však odvodzovať ústavné právo získať vec do svojho vlastníctva (vlastniť majetok) bez dodržania predpokladov, ktoré sú na tento účel upravené zákonmi. Funkcia práva vlastniť majetok a jeho ochrana spočíva v tom, aby sa vlastníčkovi poskytla a súčasne aj trvale garantovala právna istota, že vlastnícke právo k veci, ktoré nadobudol v súlade s platnými zákonmi, nemôže obmedziť alebo využiť bez právneho dôvodu.

K úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd. Existencia takýchto konaní však nevyčerpáva ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranné, nezávisle a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných postupov. Ústavný súd v tomto smere osobitne pripomína objektivitu takéhoto postupu orgánu verejnej moci. Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijať rozhodnutie (II. ÚS 143/02, III. ÚS 60/04, obdobne aj II. ÚS 9/00, III. ÚS 300/06).

2. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranné vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy

o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom, ktorý predpisuje zákon (m. m. IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06).

Podstatou sťažovateľových tvrdení je, že najvyšší súd sa nevysporiadal s argumentáciou, že v čase vydania nezákonných rozhodnutí S. P. nesmel vykonávať povolanie a s tým súvisiacu zárobkovú činnosť, a bez akéhokoľvek jeho zavinenia v dôsledku nezákonných rozhodnutí stratil právo na sociálne poistenie a dôchodkové zabezpečenie, ktoré vytvára predpoklady na uplatnenie zaručeného základného práva na primerané hmotné zabezpečenie. Napriek tomu, že S. P. vydala nezákonné rozhodnutie, musel naďalej platiť a odvádzať S. P. odvody a poistné za svojich zamestnancov. Preto sa žalobou podanou na okresnom súde domáhal náhrady škody. Okresný súd jeho žalobe nevyhovel, v dôsledku čoho podal krajskému súde odvolanie, ktorý potvrdil rozhodnutie prvostupňového súdu a vzhľadom na závažnosť problematiky pripustil dovolanie.

O dovolaní rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp.zn. 5 Cdo 28/2007 z 28. novembra 2007 tak, že ho zamietol s odôvodnením, že odvolací súd správne ustálil, kto zodpovedá za škodu v prípade nesprávneho úradného postupu alebo nezákonného rozhodnutia.

Najvyšší súd svoje rozhodnutie odôvodnil takto:

„... Kým súdny exekútor nestratí svoj status vyplývajúci z Exekučného poriadku, ktorý ho oprávňuje byť zamestnávateľom, a to spôsobom vyplývajúcim z toho osobitného predpisu, odňatie jeho osobnej účasti na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení ako samostatne zárobkovo činnéj osobe, a to bez ohľadu na to, či k tomuto odňatiu došlo právom či neprávom, nemôže ovplyvniť jeho postavenie zamestnávateľa, ktoré vyplýva z jeho statusu súdneho exekútora.

Dovolací súd považuje tento záver odvolacieho súdu za správny...

Zánik spôsobilosti fyzickej osoby na práva a povinnosti Zákonník práce výslovne neupravuje. Preto aj v tomto prípade, pomocou analógie iuris, treba použiť občianskoprávnu úpravu, na základe ktorej spôsobilosť byť subjektom práv ako zamestnávateľ, zaniká smrťou.

Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že nezákonnými rozhodnutiami výkonných orgánov žalovanej 2/ z 30. augusta 2002 č. X. (pobočka K.) a zo 16.12.2002 č. X. (ústredie), podľa ktorých dňom 7. októbra 2001 zanikla účasť žalobcu na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení ako samostatne zárobkovo činnnej osobe, nebol žalobcovi odňatý aj status zamestnávateľa.“

Podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd neposkytol sťažovateľovi dostatočnú ochranu jeho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Najvyšší súd ako súd dovolací „dospel k záveru, že nezákonnými rozhodnutiami výkonných orgánov S. P. z 30. augusta 2002 č. X. (pobočka K.) a zo 16. decembra 2002 č. X. (ústredie), podľa ktorých dňom 7. októbra 2001 zanikla účasť žalobcu na nemocenskom poistení a dôchodkovom zabezpečení ako samostatne zárobkovo činnnej osobe, nebol žalobcovi odňatý aj status zamestnávateľa...“.

Na jednej strane najvyšší súd má za preukázané, že citované rozhodnutia orgánov S. P. boli nezákonné, ale dôsledok týchto nezákonných rozhodnutí vzťahuje len na osobu sťažovateľa, a nie na jeho schopnosť byť zamestnávateľom. V tejto súvislosti bol najvyšší súd (ako aj okresný súd a krajský súd) povinný zohľadniť zmysel a účel náhrady škody, príčinnú súvislosť medzi neoprávneným konaním S. P. a ministra spravodlivosti a vznikom škody a venovať osobitnú pozornosť tomu, že v prípade nezákonného rozhodnutia výkonných orgánov S. P. a ministerstva spravodlivosti mal uplatniť taký výklad zákona, ktorý by aj v prípade chýbajúceho ustanovenia zákona č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni v znení neskorších predpisov (platného v rozhodnom čase), či iného právneho predpisu (legislatívnej medzery) neporušoval základné práva sťažovateľa (m. m. II. ÚS 31/04).

Vzhľadom na to, že sťažovateľovi nebola priznaná náhrada škody, ktorá mu vznikla v príčinnej súvislosti s nezákonnými rozhodnutiami výkonných orgánov S. P. a ministra spravodlivosti, došlo k porušeniu jeho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).“

Najvyšší súd Slovenskej republiky je viazaný právnym názorom Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý vyslovil v náleze zo 4. decembra 2008 sp.zn. III. ÚS 101/08-33 (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov). Vzhľadom na túto viazanosť Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatuje, že výhrady vyslovené v predmetnom náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky vo vzťahu k rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. novembra 2007 sp.zn. 5 Cdo 28/2007 sa obsahovo – po vecnej stránke (skutkovej aj právnej) rovnako týkajú aj rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 28. septembra 2006 sp.zn. 1 Co 388/2005. Úlohou odvolacieho súdu v ďalšom konaní bude okrem iného „zohľadniť zmysel a účel náhrady škody, príčinnú súvislosť medzi neoprávneným konaním S. P. a ministra spravodlivosti a vznikom škody a venovať osobitnú pozornosť tomu, že v prípade nezákonného rozhodnutia výkonných orgánov S. P. a ministerstva spravodlivosti mal uplatniť taký výklad zákona, ktorý by aj v prípade chýbajúceho ustanovenia zákona č. 274/1994 Z.z. o Sociálnej poisťovni v znení neskorších predpisov (platného v rozhodnom čase), či iného právneho predpisu (legislatívnej medzery) neporušoval základné práva sťažovateľa (m. m. II. ÚS 31/04)“. Táto okolnosť, aj so zreteľom na povahu a účel dovolacieho konania, viedla Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že v danej procesnej situácii, ktorá nastala po rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky, pre dosiahnutie zmyslu a podstaty nálezu ústavného súdu Slovenskej republiky prichádzalo v dovolacom konaní do úvahy len zrušenie dovolaním napadnutého rozsudku Krajského súdu v Košiciach.

Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd svojím uznesením (§ 243b ods. 4 O.s.p.) dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 4. augusta 2009

JUDr. Ladislav G ó r á s z , v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Nina Dúbravčíková